

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОЇ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено теоретичні і практичні аспекти управління фінансовою діяльністю та рентабельністю банківських установ; виявлено проблеми організаційно-економічного механізму забезпечення рентабельності діяльності комерційних банків в Україні; запропоновано напрями та заходи вдосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення рентабельності діяльності комерційних банків.

Ключові слова: банківська діяльність, рентабельність, економічний аналіз, прибутковність, фінансова діяльність, метод коефіцієнтів, трендовий метод.

Abstract

The changes taking place in recent years in Ukraine's economy dramatically affect the direction and pace of development of the banking system. It should be noted that in recent years the banking sector has become the dynamic characteristics of the system, which is characterized by high growth rates of assets, liabilities and capital and acquires qualitatively new features inherent to business market economy. But in the unstable economic situation which has developed in the country, the efficiency of banking largely depends on the changes that occur in the environment. This necessitates the development and application of science-based, organizational and economic management mechanisms profitability.

However, the changes of recent years, necessitate revision of existing provisions regarding management activities and develop new approaches to the management of banks' profitability taking into account not only the actual situation but also the prospects for their development.

Keywords: banking, profitability, economic analysis, profitability, financial activity coefficient method and trending method.

Вступ

Зміни, що відбуваються останнім часом в економіці України, кардинально впливають на напрями і темпи розвитку банківської системи. Слід констатувати, що в останні роки банківський сектор набув ознак динамічної системи, яка характеризується високими темпами зростання активів, зобов'язань і капіталу та набуває якісно нових ознак, властивих суб'єктам ринкової економіки. Але в умовах нестійкої економічної ситуації, що склалась у країні, ефективність банківської діяльності значною мірою залежить від змін, які відбуваються в зовнішньому середовищі. Це зумовлює необхідність розроблення та застосування науково-обґрунтованих, організаційно-економічних механізмів управління рентабельністю.

Результати дослідження

Зміни останніх років зумовлюють необхідність перегляду існуючих положень стосовно управління банківською діяльністю та розроблення нових підходів до управління рентабельністю банків з урахуванням не тільки реальної ситуації, а й перспектив їх розвитку.

Серед вітчизняних науковців та економістів-практиків проблемами розвитку та підвищення рентабельності банків займалися І. Алексєєв, Ф. Бутинець, О. Вовчак, А. Герасимович, Н. Головач, О. Заруба, Г. Карчева, О. Ковалюк, М. Козоріз, О. Копилук, І. Івашина, Б. Луців, М. Могильницька, А. Мороз, І. Парасій-Вергуненко, Л. Примостка, Т. Раєвська, К. Раєвський, Т. Смовженко, І. Сало, Р. Слав'юк, Р. Тиркало, Ф. Турко, О. Шевцова, О. Ковалюк та інші [1]. Однак зміни останніх років зумовлюють необхідність перегляду існуючих положень стосовно управління банківською діяльністю та розроблення нових підходів до управління рентабельністю банків з урахуванням не тільки реальної ситуації, а й перспектив їх розвитку.

Метою статті є розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму забезпечення рентабельності діяльності комерційних банків на основі обґрунтування теоретичних і практичних аспектів управління їх фінансовою діяльністю та рентабельністю.

Аналіз основних показників діяльності банку варто розпочинати з оцінки його активів і пасивів. Дослідження активів банку полягає у використанні аналітичних прийомів, спрямованих на визначення загального обсягу коштів, які перебувають у розпорядженні банку, їх структури і динаміки в аналітичному періоді [2].

Функціонування будь-якої системи, зокрема банківської, спрямоване на підвищення ефективності її діяльності та забезпечення сталого розвитку. Низький рівень ефективності діяльності банків свідчить про обмежені можливості їх розвитку, невисоку конкурентну спроможність, підвищену чутливість до ринкових ризиків, неефективне управління активами й пасивами, і в разі наявності тенденцій до погіршення може призвести до серйозних проблем у діяльності банків, а несвоєчасне вжиття необхідних заходів – до банкрутства.

Отже, діяльність банків завжди повинна характеризуватися достатнім рівнем ефективності, який складно забезпечувати в умовах високої конкуренції, особливо коли дохідність банківських операцій падає, а впровадження нових банківських технологій і продуктів потребує дедалі більших витрат [5]. Один із головних вартісних показників ефективності є рентабельність (прибутковість).

Оцінка рентабельності банківської діяльності є також одним із найважливіших завдань економічного аналізу, вирішення якого ґрунтується на застосуванні методу коефіцієнтів та трендового методу.

Сутність методу коефіцієнтів полягає у побудові системи взаємозв'язаних показників, які всебічно характеризують стан і динаміку об'єкта дослідження. Розраховані коефіцієнти дають змогу фінансовому аналітику поглибити висновки про рентабельність банку, оскільки абсолютні значення дають повну картину лише у виняткових випадках.

Трендовий метод ґрунтується на екстраполяції (продовженні в майбутньому) виявленої під час аналізу кон'юнктурної тенденції на прогнозований період кон'юнктурної тенденції на прогнозований період (з урахуванням змін стадій кон'юнктури). Цей метод може використовуватись лише для короткотермінового прогнозування.

Показники рентабельності розраховують за результатами діяльності банку за рік. При розрахунках за квартал чи півріччя показники необхідно приводити до річного рівня. Основними показниками, які характеризують рентабельність банку, є такі: норма прибутку на капітал (рентабельність капіталу); рентабельність активів; рентабельність витрат; чистий спред; чиста процентна маржа; рівень іншого операційного доходу.

На ефективність діяльності комерційного банку впливає ціла низка чинників, які також треба брати до уваги, найважливішими з них є такі: досягнення високого рівня екстенсивного розвитку регіональної мережі продажу банківських послуг, за якого кількість регіональних відділень банків на одну тисячу мешканців в Україні вже наблизилася до європейського рівня; при цьому попит роздрібних клієнтів на банківські послуги порівняно з показниками країн

ЄС значно менший; нерівномірність територіального покриття ринку регіональною мережею продажу банківських послуг, диференціація доступу населення до послуг банків у різних регіонах країни; зростання витрат банків на утримання філіальної мережі (оренда, банківське обладнання, персонал) [7]. Ці чинники зумовлюють необхідність вдосконалення механізму управління діяльністю комерційного банку.

У зв'язку з цим доцільно назвати кілька стратегічних напрямів удосконалення механізму управління банком, які спрямовані на поліпшення фінансових та ринкових позицій роздрібних банків у конкурентному середовищі:

1) виявлення та ліквідація неприбуткових і неперспективних відділень банків, котрі не спроможні отримувати прибуток як у поточній ситуації, так і в довгостроковій перспективі, тобто фактично послаблюють конкурентні позиції банку на ринку. Мета стратегії скорочення відділень у цьому випадку – зменшити операційні витрати і поліпшити фінансово-економічні показники та прибутковість банківської діяльності;

2) виявлення проблемних відділень, щодо яких необхідно застосувати заходи реструктуризації, оптимізації переліку послуг, реінжинірингу бізнес-процесів та поліпшення якості банківського обслуговування;

3) поступовий перехід до використання альтернативних каналів продажу банківських послуг, що має на меті як заміну класичних точок продажу банківських послуг на сучасніші, інноваційні точки доступу (банкомати, термінали, центри самообслуговування), так і масштабний розвиток каналів дистанційного обслуговування клієнтів завдяки кол-центрам і системам електронного банкінгу.

Висновки

Отже, в умовах нестійкої економічної ситуації, що склалась у країні, ефективність банківської діяльності значною мірою залежить від змін, які відбуваються в зовнішньому середовищі. Це зумовлює необхідність розроблення та застосування науково-обґрунтованих, організаційно-економічних механізмів управління рентабельністю.

Останні роки зумовлюють необхідність перегляду існуючих положень стосовно управління банківською діяльністю та розроблення нових підходів до управління рентабельністю банків з урахуванням не тільки реальної ситуації, а й перспектив їх розвитку. Оцінка рентабельності банківської діяльності є також одним із найважливіших завдань економічного аналізу, вирішення якого ґрунтується на застосуванні методу коефіцієнтів та трендового методу. Найважливішими чинниками впливу на рентабельність банку є: досягнення високого рівня екстенсивного розвитку регіональної мережі продажу банківських послуг, за якого кількість регіональних відділень банків на одну тисячу мешканців в Україні вже наблизилася до європейського рівня; при цьому попит роздрібних клієнтів на банківські послуги порівняно з показниками країн ЄС значно менший тощо.

Основними напрямками удосконалення механізму управління банком є: виявлення та ліквідація неприбуткових і неперспективних відділень банків, виявлення проблемних відділень, щодо яких необхідно застосувати заходи реструктуризації, оптимізації переліку послуг, реінжинірингу бізнес-процесів та поліпшення якості банківського обслуговування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Жук О.І. Основні показники аналізу ефективності маркетингових інвестицій / Жук О.І. // Вісник "Економіка. Проблеми економічного становлення" - 2013 - №3 - с.44 – 50

2. Плотніченко С.Р. Підвищення економічної ефективності виробництва соняшнику в регіоні / Плотніченко С.Р., Сидорук Б.О. // Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. М.Ф. Кропивка. –

Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2013. - № 1 (21), том 2. – с.256 – 263.

3. *Холод Б.И., Ткаченко В.А., Сазонец И.Л.* Практика совершенствования оперативного управления: Монография. – Донецк, ИЭП НАН Украины, 2013 – 298 с.

Олена Олександрівна Гребенюк — студентка групи МОф-15м, факультет менеджмент організації, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: sde-face@ukr.net

Науковий керівник: ***Зянько Віталій Володимирович*** – доктор економічних наук, професор, відмінник освіти України, завідувач кафедри фінансів Вінницького національного технічного університету. Електронна адреса - <http://fk.vntu.edu.ua>

Elena Grebeniuk - student of MOF-15m, Faculty of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sde-face@ukr.net

Supervisor: ***Zianko Vitaly Vladimirovich*** - Doctor of Economics, professor, Excellent Education of Ukraine, Head of Finance Vinnytsia National Technical University. Email - <http://fk.vntu.edu.ua> Elena Grebenyuk - student of languages, 15m, Faculty of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: sde-face@ukr.net